

B E L L E T E N

ANADOLU'DA BULUNMUŞ ALTIN KULAK
TIKAÇLARI

Doç. Dr. REFİK DURU

Arkeoloji edebiyatına “tıkaç” veya “tıpa” adıyla girmiş bir grup küçük buluntu vardır. Taş, kil ve madenden yapılmış bu eserlerin bazılarının bir ucu hafif sivrileşen armudî, diğer ucu düz veya konveks yüzeyli düğme şeklinde, bazıları ince uzun, başlı çivi şekilli bazıları da iki ucu geniş, orta kesimi inceltilmiş makara formundadırlar. Araştırmacılarından bir kısmı bu tip eşyayı “Kulak tıkacı” veya “Burun tıkacı” olarak isimlendirmektedir (İngilizce “ear plug” - “ear stud” veya “nose plug”, Almanca “Ohrenknöpfe”). Fakat bu buluntuların bir kısmı kulak veya burun deliklerine uyacak şekil ve ölçülerde iken bazıları 8 cm. uzunluğunda çiviler (*Woolley, 1955, s. 73, lev. 15 U 17985*) veya makara yahut düğme (?) olabilecek eşyalardır (*Braidwood, 1960, s. 84, res. 58/4, 5; Woolley, 1955, s. 13, lev. 15 U 16603, U 17764*). Alaca Höyükte bu eşyanın ilk altın örnekleri bulunduğu anda, pek modern bir benzetme ile, “gömlek düğmesi biçimli nesne” denmişti (*Koşay, 1951, s. 67*). Terminolojideki bu karışıklık, söz konusu eşyaların kullanma amaç ve şekillerinin bilinmemesinden ileri gelmiştir. Anadolu’da son yıllarda madenî ve taş tıkaçların sayısı bir hayli artmış ve iki kazı yerinde altından yapılmış tıkaçların hakikaten “kulak tıkacı” gibi kullanıldıkları anlaşılmıştır¹. Biz bu

¹ Koçumbeli hâfiri Sayın Burhan Tezcan ve Karayavşan hâfiri Sayın Raci Temizer’in bize verdikleri bilgilere göre her iki kazı yerinde altın tıkaçlar mezarlarda ve ölümlerin kafataslarının iki yanında *in situ* olarak ele geçmiştir. Hâfirlere

küçük araştırmamızda Anadolu'da bulunan ve kesin olarak kulak tıkacı olduğu anlaşılan altın tıkaçları ele alıp problemlerine değinmek istiyoruz. Anadolu'da ve komşu ülkelerde altın kulak tıkaçlarına şekil olarak benzeyen taş ve kil eşyalarla tıkaç ve tıpa adı verilen diğer cins eşyanın buluntu durumları, bunların kulak tıkacı olduklarını kanıtlamadığından, araştırmamıza dahil edilmemişlerdir.

Tıkaçlar ve buluntu durumları: Altın kulak tıkaçları Alaca Höyük, Koçumbeli, Karayavşan, Alışar, Karataş-Semayük ve Sardis-Eski Balikhane'de kazılar sırasında ele geçmiştir. Balıkesir-Yortan yöresi ile Ova Bayındır'da kaçak kazılarda bulunduğu söylenen bir-kaç tıkaç daha vardır². Tablo 1 de sayıları 23 e varan tıkaçları toplu halde veriyoruz.

Tıkaçlar ince altın levhalardan dövme tekniği ile yapılmıştır ve bir Semayük tıkacı dışında (içinde siyahımsı taş çekirdek vardır) hepsinin içi boştur. Alaca buluntularından birinin kulak içine giren kısmında bir delik açılmış (res. 1/3), yine Alaca höyük tıkaçlarının bazılarının bombeli iri düğme başlarının üzerinde beyaz boncuklar (res. 1/2,5) ve haçvarî çıkıntılar (res. 1/4) eklenmiştir. Koçumbeli, Semayük, Eski-Balikhane, Ova Bayındır ve Yortan bölgesinden gelen tıkaçların kulağa giren armudî uçları üzerinde oluk süsleme görülür (res. 1/8, 10-15). Alaca, Karayavşan ve Alışar buluntularında oluk süsleme yoktur.

Tıkaçların boyları 1-2 cm. arasında değişmekte, sadece bir Alaca tıkacının boyu 3 cm.yi geçmektedir (res. 1/4). Alışar buluntusunun baş kısmı kırık olmakla beraber boyunun 2 cm. den biraz fazla olduğu anlaşılıyor. Tıkaçların kulağa giren kısımlarının çapları 0,6-1,0 cm. kadardır. Bu ölçüler normal kulak yolu ölçülerine uymaktadır. İrice olanlar, biraz zorlayarak ölülerin kulaklarına geçirilmiş olabilir. Kulağa giren sivrice uç ile düğme şeklindeki baş daralan bir boyunla birleşmişlerdir.

Kazılarla bulunmuş tıkaçların, Alışar hariç, hepsi mezardan gelmektedir. Kaçak kazılarda bulunmuş olanların da mezarlardan

göre "kulak tıkacı" olmalarından şüphe edilemez. Bu vesile ile Sayın Tezcan ve Sayın Temizer'e henüz yayınları yapılmamış buluntulardan bahsetmemize ve desenlerinin yayınlanmasına izin verdiklerinden dolayı içten teşekkürlerimi sunarım.

² Sayın Bay Hüseyin Kocabaş koleksiyonundaki tıkaçları görmeme ve desenlerini yapmama müsaade etmiş ve buluntu durumları hakkında mevcut bilgileri vermiştir. Kendisine burada en içten teşekkürlerimi sunarım.

geldiği söylenmektedir. Alaca Höyük mezarlarının ikisinde (D ve S) tıkaçlar tek, diğer mezarlarda çifttir. Mezarların şekilleri, bölgelelerin mezar tipleri ile ilgilidir.

Kulak tıkaçlarının sahiplerinin cinsiyeti hakkında bilgilerimiz tam değildir. Alaca höyük mezarlarındaki iskeletlerin çok bozuk durumda oluşları bunun başlıca nedenidir. Kazı raporlarında kulak tıkaçlı mezarların hepsinde kolye, diadem, boncuk ve altın süs eşyalarının bulunduğu bildirilmektedir. Prof. T. Özgüç'ün belirttiği gibi buluntular cinsiyet tespiti için yeterli değildir ve erkeklere ait olacağı düşünülen ve silâhların çıktığı mezarlardan kadınlara ait olabilecek süs eşyaları çıkmaktadır. Tablo I deki cinsiyet kolonuna Prof. Özgüç'ün verdiği bilgiler alınmıştır (*Özgüç, 1948, s. 80 v.d.d.*). Karataş-Semayük raporunda tıkaçların çocuk mezarından çıktığı belirtilmiştir (*Mellink, 1969, s. 323*). Bilezik, kolye taneleri ve boncukların da aynı mezarlardan çıktığına bakılırsa, mezarların kız çocuklarına ait olması muhtemeldir. Koçumbeli, Karayavşan, Eski Balıkhane mezarlarının sahipleri hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir. Cinsiyet durumları, tıkaçların cinsiyet ile bir ilgisinin olmadığını, hem erkek, hem kadın ve hem de çocuklar için kullanıldığını göstermektedir.

Tarihleme: Alaca Höyük buluntuları, hâfirlerin "Bakır çağı" adını verdikleri Alaca III kültür evresindeki meşhur "kıral mezarlarında" bulunmuşlardır. Mezarların ikisi III. kültür katının en eski yapı katı olan 7. kattan (K ve L mezarları), üç tanesi de en yeni kat olan 5. kattandır (B, D ve S mezarları). Alaca mezarlarının değişik seviyelerde oluşları ve içlerindeki eşyaların bazı farklar göstermesi bu mezarların birden fazla kuşak tarafından kullanıldığını işaret etmektedir. Mezarların tarihlenmesi henüz kesinlik kazanmamıştır. Uzun süredir üzerinde durulan bu konuda yapılan tartışmalar ve öneriler burada tekrarlanmayacaktır (*Bu konu için bk. Bittel, 1959, s. 28v.d. d.*). Son olarak Prof. M. Mellink, Alaca mezarlarındaki keramiğin Orta Anadolu'nun tipik "Bakır çağı keramiği" ile aynı olduğunu ve E. Br. III keramiği ile herhangi bir karışıklık göstermediğini kaydetmektedir (*Mellink, 1965, s. 113*). Bu durumda Alaca mezarlarının 7. katta bulunanlarını E. Br. II'ye ve 5. kattakileri de E. Br. III'ün başlarına koymak istiyoruz.

Koçumbeli tıkaçı E. Br. yerleşmesi ile çağdaş bir mezardan çıkmıştır (*Mellink, 1966, s. 148*). B. Tezcan yerleşmeyi tümü ile Ahlat-

libel ile aynı çağa koymaktadır (*Tezcan, 1966, s. 11*). Ahlatlıbel kronolojisi de kesinliğe ulaşmamıştır. Hâfir Tezcan bu kornudaki tartışma ve önerileri kazı raporunda vermektedir (*y. es., s. 10 v.d.*). Prof. B. Alkım Koçumbeli ve Ahlatlıbel'i E. Br. III'e tarihlemektedir (*Alkım, 1968, s. 121 v.d.*). W. Orthmann daha geç bir tarih önermektedir (*Orthmann, 1963, s. 70 v.d.*). Biz Orthmann'ın teklif ettiği tarihi biraz geç buluyor ve Koçumbeli yerleşmesini, dolayısıyla altın kulak tıkaçlarının bulunduğu mezarı en geç E. Br. III'ün başlarına koymak istiyoruz.

Karayavşan tıkaçı da E. Br.'a ait bir mezardandır (*Mellink, 1966, s. 148*). R. Temizer'in yaptığı şifahi açıklamadan, mezarın 3 yapı katı halindeki E. Br.'un ikinci yapı katında bulunduğu anlaşılmaktadır. Oda tabanının hemen altına yapılmış olan taş sarduka mezar, Temizer'e göre Alaca mezarlarından biraz eskidir, ya da Alaca'nın en eski mezarları ile çağdaştır. Bu durumda Karayavşan tıkaçlarını E. Br. II'ye koymak yanlış olmayacaktır.

Alişar'ın kırık tıkaçı Hitit çağı tabakasındadır (*Von der Osten, 1937, s. 273*). Moloz içinde bulunmuş olan bu tıkaçın daha eski katlardan karışmış olduğunu sanıyoruz.

Karataş-Semayük tıkaçları yerleşme yeri dışındaki mezarlıktan gelmiştir. Mezarlık buluntularına göre (*Mellink, 1969, s. 321; Mellink, 1968, s. 243*) tıkaçları Er. Br. II sonları ile E. Br. III başlarına tarihleyebiliriz.

Sardis-Eski Balıkhane tıkaçlarının E. Br. çağı mezarlarında bulunduğu bildirilmekte, başka bilgi verilmemektedir (*Hanfmann, 1970, s. 61*).

Yortan-Balıkesir yöresi ve Ova Bayındır'dan geldiği söylenen tıkaçlara gelince: H. Kocabaş'a göre tıkaçlar Yortan-Babaköy'ün geleksel küp mezarlarında bulunmuştur. Troya I ve II ile çağdaş olan bu kültürün buluntularının da E. Br. II'ye, en geç E. Br. III'ün başlarına ait olabileceklerini söyleyebiliriz.

Yukarıdaki kronolojik açıklamalar, altın kulak tıkaçlarının hemen hemen hepsinin E. Br. II ve kısmen E. Br. III'ün başlarında kullanıldıklarını göstermektedir. Ancak bugün için en eski buluntuların nerede olduğunu tespit etmek olanağı yoktur.

Karşılaştırmalar: Anadolu ve komşu ülkelerde kulak tıkaçı olabilecek bir hayli buluntu vardır.

Anadolu'da Hacılar Geç Neolitik VI. kat buluntuları arasında mermerden yapılmış, şekil ve ölçüleri bakımından altın tıkaçların benzeri olan bir tıkaç mevcuttur (*Mellaart, 1970-a, s. 160, res. 176/17; 1970-b, lev. CXXIV i*). Hacılar hâfiri tıkaçın, muhtemelen içinde kozmetik ezilen bir taş ile beraber bulunduğu için, bir ezgi taşı olduğunu düşünmektedir. Amuk ovası höyüklerinde bir ucu sivri, diğer ucu düz düğme şeklinde, taştan yapılmış çok sayıda tıkaç bulunmuştur. En eskileri Amuk B evresindeki bu tip tıkaçların (*Braidwood, 1960, s. 94, res. 69/1, lev. 71/15*) G evresine kadar devam ettiği görülmektedir. (*y. es., s. 119, 130, 333, res. 92/2, 255/1, lev. 49/9*). Bu tıkaçların hepsi yerleşme yeri molozu içindedir.

Anadolu'da Neolitikten E. Br. I'e kadar taş tıkaçların kullanıldığı anlaşılıyor. Ancak bunların kulak tıkaçı olduklarını teklif edemiyoruz. Fonksiyonları değişik olabilir.

Kuzey Mezopotamya'da Qalat Jarmo, tıkaçların en eskilerini vermiştir (*Braidwood, R. J., "Discovering the World's Earliest Village Community: The Claims of Jarmo as the Cradle of Civilisation", Ill. London News, 15 Dec. 1951, res. 20 [Weinberg, 1965, s. 13 den alınmıştır]*), Arpaçiya'nın Halaf (*Mallowan, 1936, res. 51/20, 21*) ve Obeid (*Mallowan, 1935, s. 88, res. 49/20 ve s. 97, res. 51/18 A-38*) katlarında, Eridu'nun yine Obeid devri buluntuları içinde (*Mallowan, 1967, s. 25*) kil ve taştan çeşitli formlarda tıkaçlar ele geçmiştir. Bunlardan sadece Eridu tıkaçları mezarlar içinde, diğerleri yerleşme toprağı içinde bulunmuşlardır.

Burun veya kulak tıkaçı adı ile tanıtılan bir grup buluntu da Yunan karasındadır. Tümü Keramiksiz Neolitik çağa ait olan bu tıkaçlardan 9 u Nea Nikomedeia'dandır (*Rodden, 1962, res. 11*). Anadolu örneklerine göre daha uzun ve sivri olan bu taş tıkaçların "kulak memesine sokulan süs eşyası olması" ihtimali bize de uygun gelmektedir (*Rodden, 1964, s. 604*). Argissa Magula'nın en derin katlarındaki kil ve taştan iki tıkaç kulak tıkaçı olarak kullanılmağa çok elverişlidir (*Milojic, 1962, s. 20, lev. 20/4, 5*), Souphli Magula (*Theochares, D. R. "Neolithika ek tes perioches tes Iolkou", Thessalika I (1958), res. 2, 1b [Milojic, 1962, s. 20 den alınmıştır]*) ve Sesklo'da taştan 7 tıkaçın bulunduğu bildirilmektedir (*Weinberg, 1965, s. 12*). Yunanistan tıkaçlarından hiç biri mezarlarda bulunmamıştır.

Yukarıda söz konusu edilen kil ve taş tıkaçlardan sadece bir ikisi ilgilendiğimiz altın tıkaçlara benzemektedir. Ancak bunların hiç birinin kullanılış şekli kesinlikle bilinmemektedir.

Alaca Höyük tıkaçlarını ilk defa yayınlayan R. O. Arık, bunları, Viladi-Kafkas yakınlarındaki bir mezarlıkta ele geçen bronzdan 2 cm. boyunda bazı eserlerle karşılaştırmıştır (*Arık, 1936, lev. CLXXIX Al. 317, 318*). Şekil benzerliği ve madenden yapılması gibi hususlara rağmen, bu eşyaların baş taraflarında delikler vardır ve boncuk gibi kullanıldıklarında şüphe yoktur. Bir mezarda bunlardan 5 inin bulunması bu fikri desteklemektedir.

Sonuç: Koçumbeli ve Karayavşan buluntularının durumu altın tıkaçların kulak tıkacı olduğunu açıkça göstermekle beraber, bugünkü bilgilerimizle, Orta ve İç-Batı Anadolu'da ölümlerin kulaklarını tıkayarak (altın veya başka malzemeden) gömü yapma gibi bir geleneğin yaygın şekilde varlığından bahsedilemez. Alaca'nın 13 kiral mezarından 5 inde, Semayük'teki yüzlerce küp mezardan 2 sinde ve yine Yortan-Babaköy kültür çevresinde bulunmuş binlerce küp mezardan bir ikisinde tıkaçlara rastlanmıştır. İlerde tıkaçların sayılarının çoğalması bu oranı pek fazla değiştirmeyecektir sanıyoruz. Arkeolojik buluntular yaşayanların kulaklarında bu tip tıkaçların bulunup bulunmadığı hakkında kesinlikle bilgi vermemekle beraber, Alaca Höyükte L mezarından gelen gümüş idol-figürinin kulaklarında altın noktalar görülmektedir (*Koşay, 1951, s. 73, lev. CXCIV/L 1*). H mezarındaki bakır figürinin kulak kesiminde de altın pullar tespit edilmiştir (*y. es., s. 62, lev. CXXXVIII*). Bu kalıntıların küpeleri mi yoksa tıkaçları mı tasvir ettiğini bilmiyoruz. Eğer tıkaç iseler, o zaman bu eşyaların tanrılar tarafından da kullanılan bir kült eşyası olduklarını ve belki insanlar tarafından da hayatta iken kulaklarda taşındığını düşünebiliriz. Böyle bir teklif ancak buluntu ve tasvirlerin artmasıyla kuvvet kazanabilecektir.

İlginç olan taraf, Orta Anadolu ile İç-Batı Anadolu gibi birbirinden uzak, ilişkileri bir-kaç keramik benzerliğinden ileri gitmeyen ayrı kültür bölgelerinde altın tıkaçların birbirlerinden farksız şekillerde kullanılmalarıdır. Adı geçen bölgelerin gömü gelenekleri arasında büyük farklar vardır. Batı'da ölümler şehir dışı mezarlarına genellikle küpler içinde gömülürken, Orta Anadolu'da taş sandık veya oda mezarlar da görülmektedir. E. Br. II ve III de adı geçen bölgeler arasında etnik beraberlikten bahsedilemez. Orta Anadolu'da Geç Kalkolitik'ten beri mevcut uygarlık, kesinti ve büyük değişiklikler göstermeksizin E. Br. boyunca devam ederken, Batı Anadolu'nun iç kesimlerine E. Br. I ve II evrelerinin sonlarındaki halk hareketleri ile, yeni etnik elemanlar girmiştir.

Tıkaçların kronolojik durumları bunların hangi bölgeden çıkıp diğerine geçtiğini saptamağa olanak vermemektedir. İlk bakışta tıkaçların en fazla bulunduğu Orta Anadolu, özellikle Alaca Höyük, çıkış yeri gibi görünmektedir. Alaca mezarlarının sahipleri ve mezar eşyalarının anlamı Anadolu arkeolojisinin üzerinde çok spekülasyon yapılmış konularındandır. Orta Anadolu'nun kuzey yarısında Alaca-Tokat-Amasya yörelerinde merkezleştiği anlaşılan bu kültürün zengin maden buluntuları, Troya II ve çağdaş Anadolu buluntuları ile bazı benzerlikler göstermekle beraber (*Bittel, 1959, s. 24*), tümü ile ap-ayrı bir dünyayı yansıtmaktadır. Bu bakımdan Alaca mezarlarının sahiplerinin Anadolu'nun yerli halkından ayrı, küçük bir idareci grup olduğu (*Mellaart, 1965, s. 26*) ve maden eserlerin Amasya-Tokat yöresindeki, bu idarecilerin hâkim olduğu bölgeden ithal edildiği fikri genellikle kabul edilmişti (*Lloyd, 1967, s. 28*). Son yıllarda "Alaca hattâ Horoztepe'nin Hatti kırallarına ait olduğu ve oradaki uygarlığın ve maden eserlerin Hattilere, yani yerli halka ait olduğu" (*Özgül, 1964, s. 37*) ve "Alaca eserlerinin madencilikte daha ileri olan kuzey bölgelerden ithal edildiği" tezi ortaya atılmıştır (*Özgül, 1958, s. 59*). Her iki önerinin yeni desteklere ihtiyacı vardır. Alaca Höyük mezarındakilerin "Brakisefal" ve Anadolu'nun diğer sakinlerinin "Dolikosefal" olmaları gibi deliller (*Mellaart, 1965, s. 26*), Alaca mezarlarındaki iskeletlerin tam antropolojik tetkikleri yapılamadığından ve Anadolu'da Brakisefal'lerin sayıca az da olsa Geç kalkolitik çağda bile mevcut olmasından ötürü (*Goetze, 1957, s. 9*) kuvvetli değillerdir. İkinci tez, özellikle Güney Potus bölgesinde yapılacak yeni kazı ve keşiflerle desteklenmelidir. Burada incelediğimiz kulak tıkaçları ile, sadece Alaca mezarlarına has gibi görünen bir tipin Kızılırmak kavsinin dışında da mevcudiyeti anlaşılmaktadır. Bu durum Alaca mezarları sahiplerinin Orta Anadolu'nun yerli halkından olduğu ve mezar eşyalarının sadece idareci sınıfa ait olmadığı tezini kuvvetlendirmektedir.

Tıkaçların Batı'dan Orta Anadolu'ya geçmiş olması ihtimali daha kolay izah edilebilir. Esasen tıkaçların toplu halde desenlerinin verildiği levhaya dikkat edilecek olursa, Batı-İç Anadolu tıkaçlarının, Alaca buluntularının değişik ölçü ve şekillerde olmasına karşılık, birbirlerine çok benzediği görülecektir. Sema Höyük gibi Anadolu'nun ücra bir yerinde tıkaçların görülmesi başka türlü izah edilemez. Burada mezar bir kız çocuğuna aittir ve yerli olduğunda şüphe yoktur. Batıda

tıkaçların daha yaygın bir gelenek olduğu ve birbirinden farksız tıkaçların aynı atelye'de yapıldığı düşünülebilir.

Bu konuda bir diğer alternatif, tıkaçların bir gömü âdeti ile açıklanmayıp, sadece bir moda olarak kabul edilmesidir. J. Canby'nin işaret ettiği gibi, bazı süs eşyaları E. Br. çağında bütün Anadolu'ya yayılmıştı (*Canby, 1965, s. 52 v.d.*). Böyle ise, altın tıkaçların Anadolu'da M.ö. III. binyılının 3. çeyreğinde kısa süren ve fazla yayılmayan bir moda, bir süs eşyası olduğu düşünülebilir. Alaca Höyük buluntularının üzerine ilâve edilen boncuklar ve diğer süs parçaları Alaca Höyük'te tıkaçların süs eşyası olması ihtimalini kuvvetlendiren hususlardır.

Bir Anadolu eşyası gibi görünen altın kulak tıkaçlarının çıkış yerini ve yayılış istikametini saptayamadık. Malzemenin çoğalması bu soruyu cevaplandırabilir. Altın tıkaçların daha eski devirlerin taş tıkaçlarını taklit etmeleri, ilerde, Amuk Ovası buluntularına benzeyen tıkaçların mezarlarda *in si tu* durumunda bulunması halinde kesinleşebilecektir.

Kullanma nedenleri, ister yaygınlaşmamış bir gömü âdeti olsun, ister kısa süreli bir moda gereği olsun, altın tıkaçlar Orta Anadolu ile İç-Batı Anadolu'nun E. Br. çağının son yarısında pek sınırlı olan ortak eşyalarının sayısını arttırmış ve bölgeler arasında kronolojik bakımdan sağlam bir dayanak sağlamıştır.

SUMMARY

In the literature of archaeology there is a group of finds, in various forms made out of stone, clay or metal, which have been called "plug" or "stud". Some of them are thought to be "ear plugs or studs" or "nose plugs". At two of excavations (Karayavşan and Koçumbeli) carried out in Anatolia during recent years some gold plugs found *in situ* either in the graves or near the ears of the dead indicate that these gold plugs were in fact "ear plugs". In this brief essay I would like to examine the gold plugs found Anatolia and point out the problems which they involve.

Most of the plugs have been found at the digs in Alaca Höyük, Koçumbeli, Karayavşan, Alishar, Karataş-Semayük and Eski Balikhane in Sardis, with the exception of a few discovered at unlicensed digs which found their ways to private collections.

Table I shows the plugs and their characteristics.

One end of the plugs is somewhat pointed to fit the ear and the other end looks like a button. This part sometimes has applied decorations (Alaca Höyük, figs. 1/2, 4, 5). The pointed end, on the other hand, sometimes has fluted decorations in wrought technique (Koçumbeli, Semayük, Eski Balıkhane, Ova Bayındır and Yortan district finds, figs. 1/8, 10-15). With the exception of one plug (Alişar) the rest found at the excavations come from graves. Those found at the unlicensed digs are said to have been found in jar graves.

Although the sex of the owner of the graves is not precisely known, it is assumed that both men and women and also children have used the ear plugs.

In Alaca Höyük the plugs belong to E. B. II and partly to the beginning of E. B. III, in Karayavşan to E. B. II, in Koçumbeli to the beginning of E. B. III and end of E. B. II, in Semayük to the beginning of E. B. III and in Eski Balıkhane to E. B. Age. The piece of a plug found in the layer belonging to the Hittite period in Alişar is assumed to have come from the earlier layers. Those which come from Yortan must belong to E. B. II or latest to the beginning of E. B. III. In that case the gold ear plugs seem to belong generally to the second half of the third millennium B. C.

In Anatolia and in the neighbouring lands there are many finds that may be identified as ear plugs. The plugs, mostly made out of stone and sometimes out of clay, start to appear from the Neolithic Age (Hacılar and Amuq Plain, Phase B) and continue up to E. B. I (Amuq, Phase G) in Anatolia. They appear in the Neolithic (Qalat Jarmo) and Chalcolithic ages (Halaf and Obeid graves at Eridu) in northern Mesopotamia. In Thessaly in Greece, plugs of stone and clay are found in the Neolithic centres such as Nea Nikomedea, Argissa Magula, Souphli Magula, and Sesklo. With the sole exception of Eridu, these plugs have been found among the debris of the settlements. Therefore, it is not possible that they had been used to plug the ears of the dead.

Although the way in which the gold plugs were found in Koçumbeli and Karayavşan suggests that they are ear plugs, with our present knowledge, one cannot claim the existence of the habit of plugging in the ears of the dead in E. B. II and III in central and western Anatolia. For out of thousands of graves there, only twenty-three gold

plugs have been found. Although we do not know whether they had been used to plug in the ears of the living, the traces of gold of the two idols found in the graves of Alaca Höyük, indicate that if they were not earrings. They must have been ear plugs which had been worn by the gods or living people in their lifetime. This theory is to be supported by new finds.

The point which draws attention is that the plugs found in the central and inner parts of western Anatolia look similar, although these areas had different cultures and racial stock. No clues exist indicating where the plugs originated and how they migreted from one area to the other. If they ocured first in Alaca and its neighbourhood, it is not easy to explain how they moved towards the west, especially to a remote place in Anatolia such as Semayük. The question of who were the makers of the graves in Alaca and how rich metalwork came into existence there without any earlier practice have not been answered yet. On this subject there are two opposite theories: 1- The owners of these graves belonged to the ruling class; they were not indigenus people of Anatolia ank the objects from the graves were imported; 2- These people were Hattians (Proto-Hittites). Both these theories neek more support. The fact that the ear plugs were found beyond the bend of the River Kızılırmak is, however, in favour of the second theory.

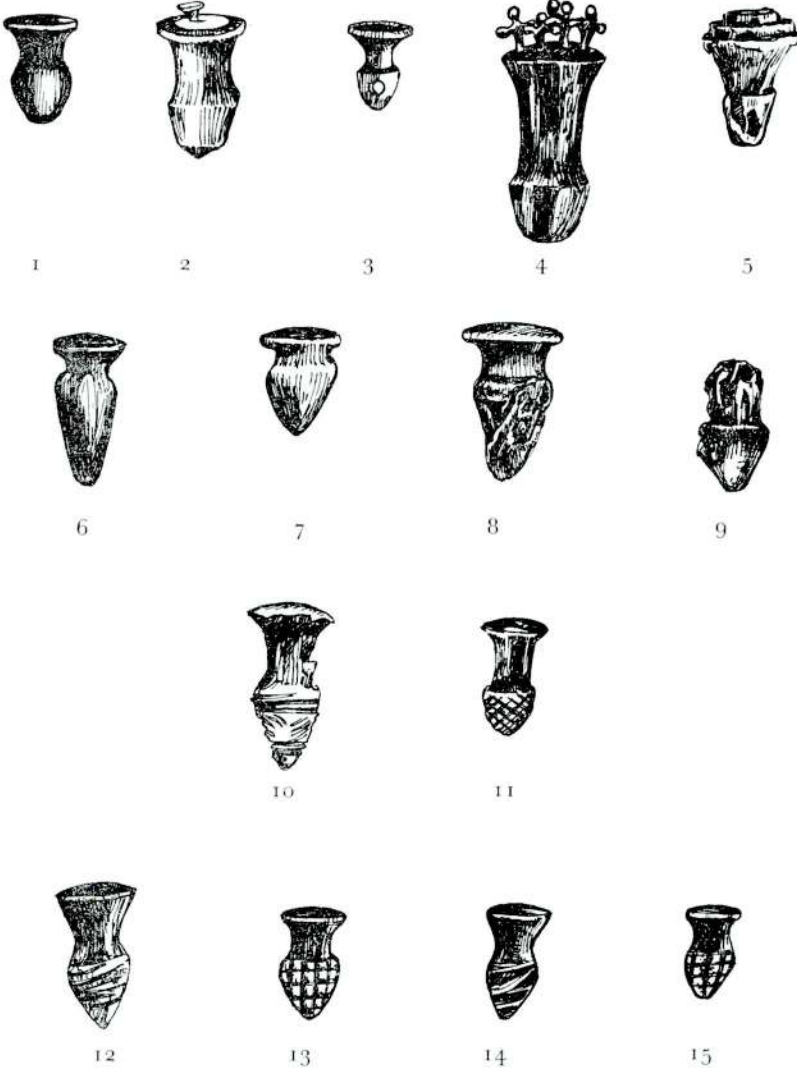
The forms of the plugs coming from inner part of western Anatolia are rather similar. Therefore it is more likely that they originated in this area.

A second alternative of explaining the ear plugs is that they had not been used as a burial custom but were used as a necessity of fashion. It is known that in this period all over Anatolia and in the Near East some articles of adornment were used extensively. The rich decoration of the ear plug of Alaca suggests that once they had been used as decorative articles.

Although the origin, the period and usage of the ear plugs have not yet been clearly defined, they have increased the number of finds common to the two areas of Anatolia and supplied a firm basis for a chronological relationship between these areas.

Buluntu Yeri	Adet	Malzeme	Ölçüler		Bulun- duğu yer	Mezar şekli	Gömü- nün cin- niyeti	Devri ve tabakası	Bibliyografya	Resim no:
			Boy	Çap						
Alaca Höyük	2	Altın	1.4	0.6	Mezar (B M)	Oda	Kadın	E. Br. III III-5	Arik, 1935, lev. CLXXXIX /Al 317/8	1
" "	1	"	1.8	1.3	Mezar (D M)	"	?	E. Br. III III-5	Koşay, 1951, lev. CLV/25	2
" "	2	"	1.2	0.8	Mezar (K M)	"	Erkek(?)	E. Br. II III-7	Y. es., Lev. CLXXXVI/ A1 D K 16	3
" "	2	"	3.1	1.1	Mezar (L M)	"	Kadın	E. Br. II III-7	Y. es., lev. CXXCIX/3AL. D 11 a,b	4
" "	1	"	1.8	1.2	Mezar (S M)	"	Erkek(?)	E. Br. III III-5	Y. es., lev. CCIV/2 S 48	5
Karayavşan	2	"	2 1.3	0.9 0.9	Mezar	Taş sandık	?	E. Br. II	Mellink, 1966, s. 148	6-7
Koçumbeli	2	"	1.9	1.3	Mezar	Taş sandık	?	E. Br. III	Y. es., s. 147 v.d.	8
Alışar	1	"	2.2	1	Yıkıntı toprağı	—	—	Hitit	Von der Osten, 1937, s. 273, res. 298 c 2081	9
Karataş- Semayük	4	"	Max. 2.2	0.9	Mezar	Küp	Çocuk Kız(?)	E. Br. II-III	Mellink, 1969, s. 323, lev. 74/16	10
Sardis-Eski Balikhane	2	"	1.6	0.8	Mezar	Küp	?	E. Br.	Mellink, 1970, lev. 42/8 Hanf- mann, 1970, s. 61, res. 1	11
Ova Bayındır	1	"	1.8	0.9	Mezar(?)	Küp(?)	?	E. Br. II	Kocabaş Koleksiyonu, no: 2834,	12
Yortan yöresi	3	"	1.2- 1.5	0.7- 0.8	Mezar(?)	Küp(?)	?	E. Br. II	" " , no: 4336/8	13-15

Tablo : 1

Desenler Arkeolog - desinatör Sarpol İzgiz tarafından 1/1 ölçüsünde çizilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA

- ALKIM, U. BAHADIR
1968 *Anatolia I*, Geneva.
- ARIK, R. OĞUZ
1936 *Les foilles d'Alaca Höyük 1935*, Ankara.
- BITTEL, KURT
1959 "Beitrag zur Kenntnis anatolischer Metallgefäße der zweiten Hälfte des dritten Jahrtausends v. Chr", *Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Instituts*, 74, s. 1-34.
- BRAIDWOOD, R. J. ve L. BRAIDWOOD
1960 *Excavations in the Plain of Antioch, I*, Chicago (OIP LXI).
- CANBY, JEANNY VORYS
1965 "Early 'Trinket' moulds", *Iraq*, XXVII, s. 42-61.
- GOETZE, ALBRECHT
1957 *Kleinasien*, München (Kurturgeschichte des Alten Orients).
- HANFMANN, GEORGE M. A.
1970 "Excavations at Sardis-1969", *Türk Arkeoloji Dergisi*, XVIII-1 (1969).
- KOŞAY, H. ZÜBEYR
1951 *Alaca Höyük Kazısı. 1937-1939 daki çalışmalara ve keşiflere ait ilk Rapor*, Ankara.
- LYDD, SETON
1967 *Early Highland People of Anatolia*, London.
- MALLOWAN, M. E. L. ve J. C. ROSE
1935 "Excavations at Tel Arpachiyah 1933", *Iraq*, II, s. 1 v.d.d.
- MALLOWAN, M. E. L.
1936 "The Excavations at Tall Chagar Bazar, and an Archaeological Survey of the Habur Region, 1934-5", *Iraq*, III, s. 1-86.
- MALLOWAN, M. E. L.
1967 *The Development of Cities. From Al-Ubaid to the End of Uruk 5*, Cambridge Ancient History, rev. ed. Cilt I, Kasım VIII/1, 2, Cambridge.
- MELLAART, JAMES
1965 *Anatolia. c. 4000-2300 B.C.*, Cambridge Ancient History, I/XVIII, Cambridge.
- MELLAART, JAMES
1970-a *Excavations at Hacilar*, Text, Edinburgh.
1970-b *Excavations at Hacilar*, Plates.
- MELLINK, MACHTELD J.
1965 "Anatolian Chronology", *Chronologies in Old World Archaeology*, Ed. R. W. Ehrich, Chicago, s. 101-131.
- MELLINK, MACHTELD J.
1966 "Arcaeology in Asia Minor", *AJA*, 70, s. 139-159.
- MELLINK, MACHTELD J.
1968 "Archaeology in Asia Minor", *AJA*, 72, s. 243-259.
- MELLINK, MACHTELD J.
1969 "Excavations at Karataş-Semayük in Lycia 1968", *AJA*, 73, s. 319 v.d.d.

MELINK, MACHTELD, J.

1970 "Archaeology in Asia Minor", *AJA*, 74, s. 61 v.d.d.

MILOJICIC, V. VE J. BOESSNECK - M. HOPF

1962 *Die deutschen Ausgrabungen auf der Argissa-Magula in Thessalien I*, Bonn.

ORTMANN, WINFRIED

1963 *Die Keramik der Frühen Bronzezeit aus Inneranatolien*, Berlin.

ÖZGÜÇ, TAHSİN

1948 *Öntarihte Anadolu'da ölü gömme âdetleri*, Ankara.

ÖZGÜÇ, TAHSİN

1959 *Horoztepe. Eski Tunç devri mezarlığı ve iskân yeri*, Ankara.

ÖZGÜÇ, TAHSİN

1964 "Yeni araştırmaların ışığı altında Eski Anadolu Arkeolojisi", *Anatolia*, VII.

RODDEN, ROBERT. J.

1962 "Excavations at the Early Neolithic Site at Nea Nikomedea, Greek Macedonia (1961 Season)", *PPS*, N. s. XXVIII.

RODDEN, ROBERT. J.

1964 "A European Link with Chatal Huyuk: Uncovering a 7th Millenium Settlement in Macedonia. Part II. Burials and the Shrine", *Illustrated London News*, 18 April, s. 604-607.

TEZCAN, BURHAN

1966 *1964 Koçumbeli Kazısı*, Ankara.

VON DER OSTEN, HANS H.

1937 *The Alishar Hüyük. Seasons of 1930-32*, Part II, Chicago (OIP XXIX).

WEINBERG, SAUL. S.

1955 *The Stone Age in the Aegean*, Cambridge Ancient History, I/X, Cambridge.

WOOLLEY, C. LEONARD

1955 *Ur Excavations, IV. The Early Periods*, Philadelphia.

